

ROKANTAK — ÖZVEGYEK

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 20 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2.50 K

Rokkantak — özvegyek.

Csak salamoni ítélet tudná eldönteni: ki szolgál rá jobban legfájdalmasabb részvétünkre? A letört dalia, aki egész életére mártírja marad a diplomácia csődjének, a kalmárszemély erőszakosságának, kultúránk tökéletlenségének; vagy a tölgyfát repkénymódra körülölelő, annak életnedvéből táplálkozó eltartott feleség, aki mellől kidőlt a tápláló tölgy? De nemcsak nem lehet, nem is szabad különbséget tenni köztük; teljesen egyenlő mértékben felelős az állam mindkettőjük megcsonkított életörömeért, hiányos munkaképességeért, teljes egyéniségének megrövidüléseért.

A rokkantak szomorú hadserege már békés gyakorlatot végez: megtanul elbánni a neki készült speciális szerszámmal, géppel, nemsokára hozzáláthat az önfentartó munkához. Ez valóban az egyedüli tudat, amely némileg enyhítheti sorsukon érzett nagy fájdalmukat.

Az özvegyek sorsa eddig még ezt a vigasztalást sem nyújtja. Alamizsna és állítólagos nyugdíj jár nekik, ha ugyan szabad ezt a szót alkalmaznunk az évi 72-240 K közt váltakozó összegekre. Elhisszük, hogy többet az állampénztár nem bír hosszú éveken keresztül; sőt biztosan tudjuk, hogy ezt is súlyos tehernek fogja érezni. De mindennél biztosabban tudjuk azt, hogy ebből a nyugdíjból megélni senki sem fog.

Mi történjék tehát? Alkalmazzák az özvegyekre is

azt a józan belátást, amely a rokkantak ügyét egy fokkal kevésbé kétségbejuttató tünneti föl: képeztessek ki őket is olyan munkákra, amelyekre a mezőgazdaságnak, iparnak, kereskedelemnek, szellemi munkának, szóval a munkapiacnak szüksége van. Adjanak alkalmat a kenyérkeresetre szoruló asszonynak, hogy megtanulhassa azt a munkát, amely ezek közül neki legjobban megfelel; lássák el időközben lakással, ellátással, szabják meg azután a bérminimumokat úgy, hogy a munkaadók ne élhessenek vissza velük, mint ahogy a háború elején — minden jobb emberi érzés arculcsapásával — számtalan esetben tették.

A Feministák Egyesülete, amely egy esztendő alatt 14,606 esetben szerzett nőknek munkát a gazdasági élet legkülönbözőbb ágaiban és amely e tevékenysége folyamán alaposan megismerte a munkapiacot, időközönként megállapíthatná a mutatkozó szükségletet és vállalhatná a kiképzett munkásnők elhelyezését. Ezek az esetek föltétlenül megkívánják azt az egyéni kezelést, amelyet a Feministák Egyesületének munkaközvetítő irodája e téren meghonosított és jelentős eredménnyel alkalmazott.

Bár tartanánk végre legalább ott, hogy a hivatalos bölcsesség nem zárkózik el az élet útmutatásai elől, érkezzenek bár az alkotmány sáncain kívül állóktól!

Nemzetgazdaság — embergazdaság.

Írta: LUDWIG HAMMERSCHLAG, Frankfurt.

A legtöbb ember ma még alig jutott annak a ténynek tudatára, hogy a javak, szerszámok (termelési eszközök), szóval a tulajdon sokkal nagyobb mértékben köt, sokkal jobban alárendel bennünket a tulajdon megtartására és gyarapítására vonatkozó törvényeknek, mint amennyire viszont egyéniségünk tartozékainak érezzük a tulajdonukat képezői javakat. Ezt a visszas állapotot már sokan érezték, mióta az emberiek kritikai gondolkozásra képesek. Legerősebben Rousseau fejezte ki ezt az érzést: »vissza a természethez!«; az ifjú német romantikusok mozgalmá ugyan ezt az irányt követi. De változtatni a helyzetet egyikük sem tudott; legfőlegb túlzásukat nyirbálták meg, orvoslásukat siettették. De aggodalmas visszakúszással nem szabadulhatunk gazdasági szervezetünknek bajaitól — nincs fa, amely visszabújhatnék csirájába — hanem csak úgy, ha szélesebb pszichológiai alapra helyezzük a gazdasági életre vonatkozó gondolatainkat. Fontoljuk meg alaposan: hogyan lehetne gazdasági életünket úgy átalakítani, hogy ne érezzük magunkat többé javaink rabszolgáinak; hogyan alkalmazkodhatunk a megváltozott nemzetgazdasági helyzethez a gazdasági összefüggések új felfogásával, új meg gondolásával?

Mit értünk ma nemzetgazdaság alatt? Nyilván az egész nemzet gazdaságát; összegét az egész nép szolgáltatásainak, szükségleteinek és tartalékkészletének. Hogy ez a nemzetgazdaság a háború előtt már világ gazdasággá fejlődött a népek közötti szövevényes kereskedelmi összeköttetések és a rég nemzetközivé lett tudományos eljárások folytán, az ennek a fogalomnak csupán körét változtatta meg, de nem tartalmát. És mégis oly forduloponhoz érkezett ma a gazdasági gondolkodás, amelynek hatalmas jelentősége még beláthatatlan; és közelfekvő okokból a nők feladata lesz, hogy siettessék ezt a fordulatot. Az eddigi nemzetgazdaság semmi egyéb, mint a férfi vagyonekezelésének átvitele széles keretekbe. Évezredek óta az ő hatáskörébe tartozott a javak megszerzése és gyarapítása. A nők hatáskörébe pedig az élő emberanyag kiegészítése, fölnevelése és megtartása: az embergazdaság. De ezt mindeddig nem vizsgálták nemzetgazdasági szempontból; elég ennek felismerésére egyetlen pillantás, amelyet a gazdasági szervezetre vetünk.

Ha a nők azt akarják, hogy térfoglalásuk a gazdasági életben többet jelentsen, mint az: önálló kenyérkeresők számának növekedését — ha valóban a közélet gazdagodását várják tőle — akkor a nemzetgazdaságnak jövőben lényegesen különböznie kell a pusztá tulajdon-gazdaságtól: valósággal népgazdaságnak kell lennie. Ez annyit jelent, hogy a nemzetgazdasági mérlegben szerepelni fognak az emberek mindavval az

érdekkel, amelyet munkaerejük, emberanyag-pótlásuk, munka útján elkopásuk és képzettségük képvisel. A nemzetgazdaságnak embergazdasággal kell bővülnie. És minthogy ennek legfontosabb tényezője a nő hatásköre és anyasága, a nőknek behatóan kell majd foglalkozniok az embergazdaság fogalmával. Ennek szabatos fogalmazását Rudolf Goldscheide bécsi szociológusnak köszönhetjük. Halljuk, mit mond róla ő maga:

»Mi az: embergazdaság? Az a törekvés, hogy a kultúra vívmányát az emberanyag mindig csekélyebb elhasználásával, az emberélet mindig csekélyebb pazarlásával érjük el; az emberi munkaerő, általában az emberélet gazdasági kihasználásának törekvése... Az embergazdaság keresi a szerves élet technikáját, tanulmányozza a munkaerők fejlődését, felváltását és pusztulását, a szerves tőke kímélésére szoktat, megtanít gazdálkodni a legértékesebb természeti kincscsel, amely fölött egy ország rendelkezhetik: az emberi munkaerővel.

... Mint a technika kezdetei a természeti erők mélyebb megismerésében, úgy gyökereznek az embergazdaság kezdetei a munkaerők szervi és fizikai szerkezetének, működési és szaporodási feltételeinek (anyaság!) alaposabb ismeretében. Az embergazdaság fűzi egybe a technikát a társadalmi higiénnával, amelynek gazdasági jelentőségét feltárja; rámutat a szociálpolitikára, mint amely nélkülözhetetlen előfeltétele az üzemi technikai javításának és a termelés fokozott eredményének.«

Nem térhetünk ki ezúttal ennek az új szempontnak egyes alkalmazásaira. Ifjúság- és gyermekvédelem, a házasságon kívül született gyermek védelme törvény útján, az anyaság védelme, baleset- és a munka összes akadályai elleni biztosítás, minden^ szociálpolitikai intézkedés, amekj megteremti a gyermeknevelésnek, a munkaerők megtartásának és mindenekelőtt az asszonyi erő megtartásának egészséges feltételeit, teljesen megváltozik ebben az új beállításban. A közvélemény mind ezeket még mindig csaknem kizárólag humanitárius követelések gyanánt értékeli. Ezért talánnak több-kevesebb ellenállásra a különböző pártállású szociálpolitikusoknál.

Az embergazdaság látószöge alatt a szociálpolitikai törvényhozás a nemzetgazdaság legfontosabb oszlopává növekszik és előmozdítása elsorangú nemzeti feladattá lesz.

Ez éppen most bír legnagyobb jelentőséggel. Valamennyi hadviselő nép nagy emberveszteségei nagy réseket ütnek az összes népek élő vagyonán. Sehohsem lesz elkerülhető a szörnyű nagy deficit. Ebből könnyen következhetnék a szociálpolitikai törvényhozás stagnációja, de reméljük, hogy nem lesz így. Leggyorsabban az a nép tudja majd kiheverni a háború ütötte sebeket, amely legelőször fogja felismerni az emberi munkaerő legjobb gazdasági kihasználásának törvényeit. És mivel ebben a folyamatban első helyen áll a működés és

<p>NAGY VÁLASZTÉK NŐI KALAPOKBAN.</p>	<p>DÁMA BUDAPEST, VÁCI-U. 11 b. FÉLMELET</p>	<p>OLCSÓ ÁRAK! □□□ ALAKÍTÁSOKAT VÁLLALUNK.</p>
--	---	--

szaporodás törvénycinek ismerete, vagyis az anyaság értékelése, nem mondok sokat, ha azt állítom: A nemzetgazdaságilag képzett nők elsőrangú kötelessége, hogy legsajátabb feladatuknak tekintsék az ember gazdaság fogalmának meghonosítását a nemzetgazdasági tudományban.

A világ asszonyainak küldöttei európai kormányoknál.

A hágai nemzetközi nőkongresszus határozatából Amsterdamban alakult Nők Nemzetközi Bizottsága az Állandó Béke érdekében most foglalja össze a csatlakozott egyesületek számára azoknak a kormányférfiaknak jegyzékét, akik a kongresszus küldöttségét fogadták. Ezek:

a) a hadviselő államokban:

Asquith angol miniszterelnök és Sir Edward Grey külügyminiszter;

Bethman-Hollweg német kancellár és Jagow külügyminiszter;

Stürgkh osztrák miniszterelnök és báró Burián külügyminiszter;

gróf Tisza István magyar miniszterelnök;

Salandra olasz miniszterelnök és Sonnino külügyminiszter;

Viviani francia miniszterelnök és Delcassé külügyminiszter;

d'Avignon belga külügyminiszter;

Sasonow orosz külügyminiszter;

b) a semleges államokban:

Cort van den Linden holland miniszterelnök és Loudon külügyminiszter;

Zahle dán miniszterelnök és Scavenius külügyminiszter;

Hakon norvég király, Knudsen miniszterelnök, Ihlen külügyminiszter és a storting 4 elnöke: Aarsted, Loevland, Caastberg és Jahren;

Wallenberg svéd külügyminiszter;

Motta svájci köztársasági elnök és Hoffmann külügyminiszter.

Az Olaszországban járt küldöttség — anélkül, hogy erre megbízást kapott volna — a pápától is kért és kapott kihallgatást.

A semleges kormányok elé terjesztett javaslatuk az volt, hogy hívjanak össze békekonferenciát, amely állandóan kísérleteket tesz a békeközvetítésre. Kidolgozza a békefeltételek oly tervezetét, amely alapjául szolgálhat mind a hadviselő államok ellenvetéseinek és kívánságainak kifejezésének, mind a közvélemény előtt történő megvitatásnak. Ezt a tervezetet addig módosítja a hadviselő államok részéről érkező megjegyzések értelmében, míg az többszöri módosítás után már alapot nyújt arra, hogy a hadviselő felek közvetlenül állapotodhassanak meg a békekötés feltételeire nézve.

Annak a nehéz diplomáciai kérdésnek megkerülése céljából, hogy melyik semleges állam leghivatottabb a kezdeményezésre, a küldöttségek azt javasolják, hogy a meghívást közösen bocsássa ki az 5 semleges európai állam: Dánia, Hollandia, Norvégia, Svájc és Svédország.

»A békefeltételek tervezetének folytatólagos kidolgozása — amelyet szakemberek bevonásaival tehetne a konferencia minél tökéletesebbé — lehetővé tenné a szabadság és igazság alapján történő békekötést, amelyért saját állítása szerint valamennyi hadviselő fél küzd.

Az a terv, hogy majd csak az egyik fél döntő győzelme után kezdődjék a békeközvetítés, visszaesés volna abba a régi felfogásba, amely nem felel meg többé a mai kor szellemének, a mai háború minden régebbitől merőben különböző természetének.

A hadviselő felek egyike sem teheti meg a kezdő lépést a béke megkötésére; azért a semleges kormányok feladata, hogy haladéktalanul tegyenek meg minden tőlük telhetőt arra, hogy a szabadság és igazság alapján kötendő béke létesítésének dicsőségéből az oroszánrész őket illesse meg.«

Az entente asszonyai a háború ellen.

Súlyos lelkifurdalásaink lehetnének most, ha elhittük volna csak egy percig is, amit egy esztendő óta újból meg újból el akartak velünk hitetni: hogy van nemzet a velünk hadbanállók között, amelynek asszonyai nem érzik velünk együtt azt a parancsoló kötelességet, hogy a mai katasztrófa megismétlődését minden erejükkel megakadályozni törekedjenek.

Előttünk fekszik a francia nők levele, amelyet a hágai nemzetközi nőkongresszus holland előkészítő bizottságához intéztek, amely azonban nem érkezett meg annak idején; most Svájcból küldi el a csatlakozott testületeknek Suzanne Duchéne, az időközben megalakult Állandó Béke Francia Bizottságának titkára.

»Szerettük volna jelenlétünkkel kifejezni együttérzésünket a holland nők kezdeményezésével: hogy tiltakozunk a jelen háború ellen és megakadályozzuk ismétlődését a jövőben.

Sajnos, mind a politikai helyzet, mind az utazás anyagi nehézségei megakadályoznak ebben; de fontosnak tartjuk, hogy közöljük más nemzetek, minden más nemzet jóakaró asszonyaival, hogy a francia nők készek együtt dolgozni velük — lelkesebben mint valaha — a »holnapi béke, a haldoklók reménysege, az élve maradók vigasztalása érdekében.« (Gide).

E háború kegyetlenségeit nagyon is sokszor tárták

Reggelizés előtt
fél pohár Schmidt-
hauer-féle

Igmándi

késérüvizet igyék, ha rossz
a gyomra

FIGYELEM!

Csak a felét kell bevenni, mint másfajta
késérüvizekből

fel már szinte beteges részletességgel; a gyűlölet csirait sokkal bővebben elvetették már és evvel sokkal nagyobb mértékben keltették életre az emberi természet legmélyébe rejtett gonosz ösztönöket, semhogy nekünk asszonyoknak — ha lelkiismeretünk mélyébe tekintünk, — ne abban kellene látnunk legelső kötelességünket, hogy néhány oly gondolatnak adjunk kifejezést, amely humánus a szó magasabb értelmében.

Az emberséges érzelmekhez intézett felhívás soha sem lehet teljesen hiábavaló; valahányszor elhangzanak a részvét és igazság szavai, bár távoli de biztos visszhangot keltenek. Ha csak néhány előkelő lélek fogadja is be, ebből új erőt menthetnek azok az érzelmek, amelyekből fakadtak.

A semleges államok asszonyai könnyebben teljesíthetik ezt a missziójukat; de ez nem teszi kevésbé parancsolóvá a hadviselő államokban élők kötelezettségét.

Mi francia asszonyok tudatában vagyunk annak, hogy erős szívvel hoztuk meg a legsúlyosabb áldozatokat és hogy eljárásunkat senkisem tekintheti gyöngegség jelének.

Olyan pacifisták vagyunk, akik nem hajolnak meg törekvéseik időleges megghiúsulása előtt, amelyben csupán annak bizonyítékát látjuk, hogy az eddigi erőfeszítések nem voltak elég nagyok a cél elérésére; csupán ösztönzésül szolgál számunkra, hogy erősítsük mozgalmunkat.

A nőket, mint hivatott nevelőket terhelné a felelősség, ha a béke ellen irányuló támadások jövőben még valaha sikert aratnának.

Avval a kívánsággal, hogy az Önök felhívása nagyon sok női lelkiismeretet ébresszen azoknak a kötelességeknek tudatára, amelyek a jelen eseményeiből fakadnak; annak a felelősségnek megismerésére, amely a nőket terhelné, ha nem egyesítenék mindannyian teljes erejüket arra, hogy jövőben lehetetlenné tegyék hasonló szerencsétlenség ismétlődését: szeretetünk és testvéri együttérzésünk kifejezését küldjük a kongresszus előkészítőinek.«

Semleges országok asszonyai a muníció-gyártás és szállítás ellen.

A semleges országok sajtójában és külföldön tartózkodó nő-polgáraiik nyilatkozataiban mindig újabb bizonyítékait találjuk annak, hogy a nők ösztönszerű, lényük legmélyéből fakadó ellenszenvvel viseltetnek minden iránt, ami a háború hosszabb tartamát elősegíti.

Hollandiában Berends van Münster asszony felhívást intéz az angol suffragettekhez, akik felajánlották segítségüket a muníciógyártásban. Szemükre veti, hogy még az állatok sem falják fel saját kölykeiket; hogy vállalkozhatnak emberi anyák arra, hogy előállítsák a tömeggyilkosság szerszámain? Ma, mikor a férfiak vadállatok gyanánt támadnak egymás ellen, az asszonyokba veti reménységét a kultúra minden barátja; »szégyenjenünk kellene, hogy nők vagyunk, ha akadna közöttünk, aki más anyák fiainak elpusztításait elősegíti.«

Amerikában Kate Richards O'Hare az Egyesült Államok kongresszusát teszi felelőssé azért, hogy

nem vet véget az európai háború szörnyűségeinek avval, hogy rögtön beszünteti a muníció-szállítást. »Csak teljes tudatlanság, állati butaság vagy ördögi kapzsiság magyarázhatja meg elnökünk és kongresszusunk tétlenségét a világot betöltő jajgatásnak ebben az órájában.«

A Németországban tartózkodó amerikai asszonyok felhívással fordulnak otthon élő asszonytársaikhoz és többek közt a következőket mondják:

»Borzalom szállt meg mindnyájunkat. Ezer lélek pusztult el a rettenetes háború áldozataként, amelyben semmi részük nem volt. Szörnyű gondolat! Ám a Lusitanián történt halál csak homályos pont a sötétség nagy kaoszában. Messze a háború tombolásától, békés országban, nehéz azokat a borzalmakat felfogni, amelyek bennünket naponta környeznek, szorongatnak. Halál, fájdalmas, tátongó sebek merednek reánk, zokogó, hontalan gyermekek, vonagló asszonyok, minden ami kedves volt nekik a földön, elpusztult; mindenütt gyász, szomorúság, borzalmas állapot. Nézzétek, hogyan vérzik Európa szíve. Amerikai asszonyok, ennek véget kell vetni és erre mi vagyunk hivatva! Mi földidézhetjük a véget és az kötelességünk. Egy út van, csak egy út és az kijelöltetett a számunkra! Minden életért, mi a Lusitanián elpusztult, százan meg százezren lehelték ki lelküket a csatamezőn, learatva a halált hozó golyók ezreitől. Elnökünk az emberiség törvényeire hivatkozik és azokat a nemzetek törvényei elé helyezi. Igaza van. De mielőtt Európa nemzeteit az emberiség ítélőszéke elé idéznők, ügyelnünk kell, hogy a magunk keze tiszta legyen, a magunk lelkiismeretét bűn ne nyomja. Nem szabad magunkat a megszámlálhatatlan ezrek vérével hizlalni. Nem szabad az özvegyek és árvák j a j k i á 11 á s a i b ó l meggazdagodnunk. Nem szabad vérvörös aranyból kincseket gyűjtenünk és azzal vigasztalódnunk, hogy a Szerbia, Lengyelország, Belgium szegényeinek juttatott alamizsnák a lelkünket tisztára mossák. Gondoskodjatok róla, hogy férjeitek ne zsákmányolják ki tovább nyereségvágyóan a világ kínjait. Gondoskodjatok róla, hogy az életirtó muníciók a pokolra kerüljenek inkább, sem mint európai asszonytársaink szereteteinek véréből ázzanak.«

A harcban álló nemzetek hadseregei hét millió embert vesztek eddig. Hét millió anyának, a harcosok hitveseinek és gyermekeinek jajkiáltása hangzik felénk. Asszonyok! mi leszünk felelősek azért, ha az emberiség történetében e gyászos idők megisméltődnek! Most kell hozzálátnunk az állandó béke eszméjének terjesztéséhez, de célunkat csak úgy érhetjük el, ha mindnyájan egy táborban dolgozunk a szent ügyért!

Mit üzennek francia asszony- testvéreink?

A hágai nőkongresszushoz intézett, de oda meg nem érkezett átirat, amelyet *Susanne Duchêne* most Svájc-ból küldött meg az Állandó Béke Magyar Bizottságának.

Már a háború kitörése óta kívántuk felemelni tiltakozó szavunkat. A háború kitörései Londonban francia és más nemzetbeli asszonyok tiltakozó gyűlést rendeztek. Azután mély hallgatás következett; meghajoltunk a tények kegyetlen brutalitása előtt. De ez nem jelenti az öntudatos asszonyok felfogásának megváltozását.

Az emberiség felszabadítása érdekében kívánják az asszonyok a békét. Még akkor is, mikor polgári jogaikért küzdenek, az emberiség számára akarnak igazságosabb és jobb jövőt biztosítani; ennek érdekében meg kell jövőben akadályoznunk, hogy háború törhessen ki.

Új eszközökkel küzdenek az asszonyok a jövő béke állandóságáért; a fegyveres harc heve rajtuk nem vett erőt. Sokszor vetik a feministák szemére, hogy a férfiakat utánozzák; pedig a legerélyesebben utasítják vissza a férfias hagyományok legszörnyűbb eredményét: a brutális testi erőszak érvényesülését. Saját természetükhöz kívánnak hívek maradni; tudják, hogy eszméiknek győzniük kell.

Az anyák gyűlölik a háborút. Azt mondták nekünk minden időben: »A nők neveljék fel gyermekeiket és ne avatkozzanak a férfiak dolgába.« Éppen mert gyermekeink vannak, azért vagyunk esküdt ellenségei mi nők a háborúnak; egész lényünk fellázad gyermekeink feláldozása ellen. Ez az egyetemes, örök erő minden nemzet asszonyaiban; nem ismer országhatárokat. És mert napról-napra feláldoztuk és még mindig feláldozzuk fiainkat, férjünket, testvéreinket és barátainkat, éppen azért van jogunk a tiltakozásra. A háború előtt is ezeket az eszméket vallották a feministák; az átélt rettenetes órák még parancsolóbbá tették megvalósításukat.

Nekünk kell szólnunk a férfiak helyett is, akik hallgatásra érzik magukat kötelezve. Azt mondják nekünk: »Mikor a férfiak ölik egymást, nem nevelés-e általános testvériségről beszélni?« De a nők a hadviselő államok egyikében sem rendelkeznek politikai jogokkal; politikailag nem felelősek a háborúért; nem vesznek benne részt. Nem kötelesek-e tehát megmondani, amit a férfiaknak el kell hallgatniuk? A nők tudják, hogy minden országban egyenlő mértékben szenvednek; hogy azt a millió halottat, azt a 3 millió sebesültet és foglyot, amelyről a márciusi kimutatás szólt, mindenütt ugyanolyan kiapadhatatlan könnyekkel siratják az egész világ asszonyai. Az ápolási tevékenységre akarnak szorítani az asszonyokat; de ebben is mindenütt ugyanazok a szenvedések keltik bennük ugyanazokat az érzelmeket. Akik bekötözik az egészséges húson ejtett sebet, azokra nézve nem létezhetik általános, nemzedékről-nemzedékre szálló gyűlölet. A hasonló szenvedések megértetik velünk, hogy az emberi lények mind egy családot alkotnak. Mennél súlyosabban támadja meg a józan gondolkodást a nyers erőszak, annál határozottabban kell elhatároznunk, hogy mint kegyetlen kényszerűséget, el-

ugyan, de gyűlöljük; annál inkább kell a béke és testvériség érzelmeit ápolnunk önmagunkban és másokban.

Mikor a nők a háború folyamán egybegyültek, mégis csak a nemzetközi testvériség érzületét ápolták. Kongresszusunk fennen hangoztatta és megvalósította a testvériség érzelmét. Megengedte a hadban álló nemzeteket képviselő tagoknak, hogy találkozzanak és bebizonyítsák, hogy a szakítás nem teljes és nem végleges; ezt a feladatát tartjuk legfontosabbnak.

A nőknek kell fentartaniuk azokat az eszméket, amelyekből az igazságos béke fejlődhetik. A béke el fog jönni, mindenki várja — de hányan látják benne az örökös gyűlölség folytatását; a gyűlölség pedig újabb gyűlöletet kelt. Őszinte békét akarunk, a lelkek békéjét; és az általános megbocsátás példájával nekünk, nőknek kell előljárnunk, egyéni szenvedéseink ellenére, mert fájdalomunk azonos minden országban. Állandó, vagyis a jog alapján létesülő békét akarunk; nekünk kell tiltakoznunk az ellen a brutális álm ellen, hogy megfojtsanak egy nemzetet; hiszen kiváló közgazdasági írók, mint Norman Angell és Charles Gide kimutatták, mennyire lehetetlen és veszedelmes álm ez. A nőknek, akik nem harcolnak, nincs joguk harcra izgatni. Ha úgy tetszik, jözen eszünk láttassa be velünk, hogy nem lehet megsemmisíteni egy nemzetet. Hirdessük már most, hogy a békés munka ideje vissza fog térni, hogy a nemzetközi összeköttetések helyre fognak állani és hogy az örökös boszúvágy megújítaná azok vértanúságát, akik meghaltak érettünk.

Készülnünk kell a háború utáni munkára. A helyrehozás, az újjáépítés minden eddiginél nagyobb munkát fog igényelni; szükség lesz valamilyen közreműködésére. Mi francia nők elég erősnek érezzük nemzeti öntudatunkat s ezért bátran csatlakozunk a többi nemzet asszonyaihoz; szívesen támogatjuk munkájukat hazánkban.

Nagy feladat teljesítése vár a nőkre; fogjunk hozzá haladéktalanul. Bízunk a nők tevékenységében és ez legszebb reményünk ebben a keserű korszakban!

Asszonyok!

Csatlakozzatok az Állandó Béke Magyar Bizottságához!

Gyermekszanatórium
Remete-út 18. (A vil-
lamos végállomásánál). **a Zugligetben.**

Kellemes üdülést nyújt a gyengén fejlett, vérszegény, ideges gyermekeknek, esetleg felnőtteknek is. Állandó orvosi felügyelet. Kivánatra rendszeres tanítás, tenisz, nap-, lég-, hízókurák Igazgató: **dr. Révész Margit.** Telefon 137-84.

Az Állandó Béke Magyar Bizottságának tagjaihoz!

Augusztus hó folyamán is kötelességünknek tartottuk, hogy minél több hívet szerezzünk annak a törekvésnek, amely a jövő békét maradandónak óhajtja és meg kívánja akadályozni, hogy még valaha ilyen szerencsétlenség szakadjon az emberiségre, aminő a most folyó világháború.

A béke korszakát, amelyet várva várunk, úgy kell előkészítenünk, hogy a munkásszonyok helyzetét ne tehesse súlyosabbá; hogy azt a munkát, amelyet a háború alatt vállaltak, vagy annál legalább nem rosszabbul fizetett foglalkozást meghagyja számukra a béke is. Ezért második összejövetelünkön, augusztus 29-én, tanácskozni kívántunk velük helyzetük nehézségeiről és azok leküzdése módjáról. A nagygyűlés szónokai közül *Hacker Boriska* és *Spády Adél* erről beszéltek, míg a másik két szónok: *Agoston Péterné* (Nagyvárad) és *Mellemé Miskolczy Eugénia* azokat az okokat fejtették ki, amelyek parancsoló kötelességünké teszik, hogy minden erőnkkel közreműködjunk a jövő béke fenmaradásának biztosításán.

A háború megmutatta — mondotta az első szónok, *Agoston Péterné*, — mekkora munkaerő van lenyűgözve azokban az asszonyokban, akik eddig nem végeztek kenyérkereső munkát. Ma nemcsak fentartják családjukat és nevelik gyermekeiket, de tovább vezetik háztartásukat is; vagyis házon kívül végzett egész napi munkájuk mellett, illetőleg utána elvégzik azt az egész munkát, amely a jobb anyagi viszonyok között élő asszony egész napját tölti be. Csakis a munkába állott asszonyok fáradozásának köszönhető, hogy az ország gazdasági élete súlyos megrázkódtatás nélkül bírta ki a háború esztendejét. Különösen nagy érdemeket szereztek a mezőgazdasági munkában; minden erőnkkel arra kell már most törekedni, hogy emberséges munkabért és méltányos munkaidőt biztosítsunk számukra ezen a téren is. Az állam nem tagadhatja meg a háború után teljes polgári jogukat a nőktől, akik ilyen nagyszabású munkát végeztek a társadalom javára.

Spády Adél beszámolt arról a súlyos küzdelemről, amelynek árán a Feministák Egyesülete képes volt a háborús esztendő folyamán 14.606 esetben munkát szerezni nők számára és kieszközölni a háború kitörésekor ijesztő mértékben leszállított munkabérek némi emelését. A férfi-munkások szakszervezetei eddig útját állottak annak, hogy a nőmunkások teljes kiképzést nyerhessenek és tanult munkások lehessenek minden egyes szakmában. Most azonban, mikor valóban nagy szükségét látja minden szakma a női munka felhasználásának, reméljük és elvárjuk, hogy a *tanult és szervezett* munkásnőt szívesen fogadja majd be minden szakszervezet.

Hacker Boriska a szakképzés fontosságát fejtegette a munkásnő helyzete szempontjából. *A tanulatlan, szervezetlen munkásnő legveszedelmesebb versenytársa a férfinak*; lenyomja a munkabéreket, rontja a munkafeltételeket minden tekintetben. Ismertette azokat a módokat, amelyek nyitva állanak a nők előtt, ha ipari, kereskedelmi vagy bárminemű foglalkozásra kívánják kiképezni magukat. A szülőknek áldozatot is kell hozniok leányaik érdekében, hogy azok kellő kiképzésben részesüljenek és meg tudják szerezni a megélhetésükre szükséges összeget. Evvel biztosítják leányaik jövőjét; evvel óvják meg őket azoktól a veszedelmektől, amelyek a keresetből megélni nem tudó leányokat az egész világon fenyegetik.

Mellemé Miskolczy Eugénia büszkén utalt azokra az érdemekre, amelyeket a nők a háború folyamán nemcsak a termelő munka terén, de avval is szereztek, hogy *a háború kitörése napjától kezdve* követelték világszerte a béke helyreállítását. Kezdve az 1915. augusztus 4-iki nagy nemzetközi gyűlésen, melyet a véletlenül Londonban rekedt minden országbeli nők rendeztek, a hágai kongresszust előkészítő februári összejövetelig, amely április végére — minden megfélemlítéssel szembeszállva — létrehozta az asszony mélyen gyökerező békeszeretetének ezt a gyönyörű bizonyítékát: az egész világ asszonyainak békés tanácskozását a háború kellő közepén. Azóta pedig a kongresszus határozatait igyekeznek megvalósítani: egyrészt küldöttségek útján rábírní az európai semleges államok kormányait a békeközvetítés megkezdésére, a hadviselő államok kormányait pedig a közvetítés elfogadására; másrészt minden egyes országban minél több hívet szerezni annak a törekvésnek, hogy *ez legyen az utolsó háború!*

A gyűlésen résztvevő tagtársak nagy lelkesedéssel hallgatták a felvilágosító és buzdító szavakat; a gyűlés vendégei közül igen sokan léptek be bizottságunkba.

Bédy-Schwimmer Rózsa, a nők nemzetközi békemozgalmának megindítója, pihenés nélkül folytatja nehéz munkáját; augusztus 28-án a *Rijndam* holland hajóval Amerikába indult, hogy résztvegyen abban a nemzetközi küldöttségben, amely *Wilsont*, az Amerikai Egyesült Államok elnökét, ismételten figyelmeztetni fogja a békeközvetítés terén reáháruló kötelességekre.

Nagy szövetségünk.

Акik nem fegyveres hőstettein lelkesedünk, bámuló elismeréssel kísérjük a német népet és vezetőit jellemző józanság, komolyság, szervezőképesség és méltányosság nyilvánulásait.

A józanság oly mélyen gyökerezik, hogy még a csodás stratégiai eredmények mesebeli hőse, a nagy Hindenburg sem feledkezik meg arról, hogy a jövő nemzedék a kultúra szolgálatára, nem a harcias szellem fentartására hivatott. A harctérről versben válaszol egy gimnázium tanulóinak, akik üdvözlő feliratot intéztek hozzá. Eredetiben közöljük a minden betűjében jellemző és érdekes verset:

»Für freundlichen Gruss aus der Tertiabank
Sag' ich aus dem Felde Euch freundlich Dank.
Jetzt aber denkt lieber nicht weiter an mich! —
Dann wird's um Deutschland sicherlich
Am besten steh'n, tut Jedermann
Das Seine, ohne viel zu schnacken.
Packt Ihr Eure Vokabeln an,
Ich will die Russen packen!«

A német komolyság jut kifejezésre azokban a felhívásokban, amelyek a legkülönbözőbb társadalmi körök képviselőinek abbéli kívánságát tolmácsolják, hogy maradjon el most mindenféle jótékony ünnepség s amelyek refrainje: »Ez a korszak nem tűr ünnepséget!« Nálunk bezzeg nyári karnevál, kárpáti ünnepély és sok más hasonló jó kergeti egymást, csekély gyönyörűségére a lövészárokban vagy sziklaodúban szenvedő katonáknak.

A német szervezőképesség meg tudja oldani azt a problémát, hogy a most bőven termő, romlás fenyegette friss főzeléket, zöldséget, gyümölcsöt megőrizték a tél sovány hónapjaira. Berlin városa meghonosítja azt a számítási módot, amelyet a Feministák Egyesülete az Országos Hadsegélyző Bizottsághoz intézett beadványában 1914. augusztus 21-én ajánlott és amelyet még ma is, »tanulmányoznak« a földművelésügyi minisztériumban.

A német méltányosság nyilvánul azokban az enyhítő intézkedésekben, amelyek az egyesületi és gyülekezési törvény, valamint a nemzetiségekre vonatkozó nyelvrendelet szigorúságát csökkentik; sőt — szinte hihetetlen, de igaz! — még a nőkről sem feledkezik meg. Delbrück államtitkár ígérte a birodalmi gyűlésen: »A német haza nem fog megfedkezni azokról a hőstetkről, amelyeket a gazdasági élet lövészárkait megtöltő német asszonyok visznek véghez.« Igaz, ez még csak szó; de a német becsületesség remélnünk enged, hogy követni fogja a tett.

A fegyveres hőstettek bámulói büszkén hirdetik, hogy a magyar katona méltó társa a németnek; mikor mondhatjuk majd el ugyanezt a magyar államférfiről?

A női kalap.

Charlotte Perkins Gilmannek »A női ruházat« című cikk-sorozatából.

A női ruházatnak ultra-szexuális alapjait a kalap tünteti fel legkirívóbban.

A fej befedésének mind a férfinál, mind a nőnél ősidők óta inkább szymbolikus jelentősége, mint célszerűségi oka volt. Hiszen a nők fejét nagyrészt természetes lepel, hajuk borítja; a férfiak már inkább megkívánják kalapjuktól fejük betakarását.

A fiúgyermek birkózó játékaiban, a hímek ősi versengésének ebben az ártalmatlan, gyermeki maradványában, különösen élénk derűtséget kelt mindenkor az egymás kalapjával üzött játék. Leütni egymás kalapját, visszatartani, elrejttem, rátaposni: nagyon kedvelt szórakozások. A kalapjától megfosztott fiúnak küzdenie kell az elveszett férfiúi attribútumért, amely nélkül szinte nem érzi teljesnek saját egyéniségét; és szívesen küzd érte.

A kis leány, akit szoktatással, hízélgéssel és büntetéssel bírtak rá túlszexuális felszerelésének korai megóvására és becsben tartására, egészen másképp bánik ruházatával, mint a fiú. Ennek nincs szüksége sem dicséretre, sem szidásra, hogy kifejlődjék természetes hím büszkesége oly ruhadarabokra, amelyek férfiasságát tüntetik ki. Öröme telik bennük; nem azért, mert célszerűbbek a leányok ruházatánál, hanem mert bizonyítékai annak, amit ő szeret a férfi superioritásának tekinteni.

A kalapnál kevés tere van a férfiasság megnyilvánulásának. Kell, hogy egyszerű és határozott körvonalai legyenek, amelyekben kifejezésre juthat a férfiasság mellett a gazdasági helyzet és szűk korlátok között az egyéni ízlés is. Akik méltányolnak egy férfikalapot, nem is igen dicsérhetnek rajta egyebet, mint hogy divatos vagy új. Mikor a férfi kalapot választ, igyekszik arcához mért formát találni és ha ez sikerül, állandóan megmarad mellette.

A nő ruházatának minden egyes részét nemcsak a szexuális megkülönböztetésnek, hanem a folytonos változtatásnak lázas keresése szabja meg, amely a férfi változó ízlését igyekszik kielégíteni és lekötni. A kalap minden más ruhadarabnál jobban mutatja ezt az igyekezetet.

A nemek közötti különbségek mesterséges fejlesztésére törekvő naiv igyekezetünkben egészen furcsának találjuk, ha a nő fején férfikalapot látunk; de mégis megengedhetőnek tartjuk azt lovagló vagy más sportöltözethez. Ellenben semmiféle körülmények között sem látunk mást, mint durva tréfát abban, ha férfi visel női kalapot, amely mindenkor nevetségesen fest rajta.

Ennek megvan a maga reális oka. A férfi kalapjában — bármily hibái legyenek — van bizonyos faji méltóság; első sorban a fej befedésére alkalmas; ahhoz kell alkalmazkodnia; körvonalai egyszerűek és határozottak, díszítése szerény.

Mindez nem áll a női kalapról; ebből teljesen hiányzik a faji méltóság; egyáltalában nem alkalmas az emberi fej beíródására, semmiképp sem alkalmazkodik ahhoz; körvonalalaiban sem egyszerűnek, sem határozottnak nem mondható és díszítése — kell-e mondanunk? — éppenséggel nem szerény. A női kalap méreteiben, formájában, anyagában, díszítésében bármilyen lehet. Kívánatoságát 3 tényező adja meg: »stylusos«-nak, újnak és »más«-nak kell lennie; nemcsak

másnak, mint az előbbi, de másnak, amennyire a divat engedi, a többi női kalapnál. Sokkal kisebb jelentőségű negyedik tényező gyanánt szerepel a jól álló kalap' iránti némi előszeretet.

Bizonyára értelmes dolog volna, ha mindenki fölfedezni igyekeznék a neki legjobban illő, könnyű és kényelmes kalapot és ha megmaradna ugyanazon fajta mellett, amíg csak arca nem változik. De csak akkor volna ez helyes, ha a női kalapnak az volna célja, hogy viselőjének kellemes legyen és annak egyéniségét futtassa kifejezésre. De erről szó sincs. Első, utolsó és egyedüli rendeltetése az, hogy a lehető leghangosabban fejezze ki nem az »örök nőiességet«, hanem a mi természetellenes, szálnalmas nőiességünket, amely lemondott a női méltóság komoly nagyságáról és magára öltötte szarka módjára egy idegen teremtmény tollazatát.

Tanulmányozzuk a milói Venus komoly, édes, örök-szép arcát; képzeljük ráhelyezve erre a nemes aszszonyfejre valamelyik »elragadó«, utolsó divatú kalapot és lássuk be, mennyire nem illik az igazi nő méltóságához ez a majomdísz. »Igen«, felelik erre, »de a mostani nők nem olyanok. Annyi bizonyos, hogy Dolly remekül fest ebben a kalapban.«

Egy csinos gyermeknek — akár fiú, akár leány — csaknem minden jól áll. Egy pirosarcú, göndörhaju fiú csaknem oly csinos, ha csipkefodorral és rózsákkal veszi körül arcát, mint leánytestvére. De a felnőtt asszony, aki anyaságra hivatott, nem gyermek többé; ugyanolyan komoly jelentőségű helyet tölt be az életben, mint férje. Még a fiatal leánynak is, aki előtt a feleség és anya hivatása áll, meg van a helyzetéhez mért méltósága; oly felelősség vár rá, amely mellett megszégyenítő mindezeknek a lógó és ugrádozó külsőségeknek játéka. Ezt az igazságot elég példa bizonyítja: szobrok és festmények, gyöngéd madonnák, bátorszemű szentek, nagy istennők képmásai. Mögöttünk van a földi élet egész fejlődése, amelyben a nőstény komoly és egyszerű, a férfi vidám díszruhában ugrál és kényeskedik. Még a moszkító hímje is tollat visel fején — de nősténye nem.

A mindennapi életben is látjuk a maradandó szépség jól ismert példáit: az apáca arcát körülvevő sírna fehér pántot, a különböző szerzetesrendek és más testvéri szerzetek változatlan fejviseletét. Sőt tudjuk is, emlékezetünk jól elzárt rekeszében legbensőbb hitünkkel együtt őrizzük ezt az igazságot: »Minden díszítés hiánya a szépség legnagyobb dísz.«

De gondolataink messze járnak a szépségtől. Öntudatlan, vidám, balga büszkeséggel teszünk fejünkre olyan csúf dolgokat, amelyek lealacsonyítván nevetésgesek és rosszakaratú torzítás művének látszanak. Tíz év múlva magunk is csúnyának, lehetetlennek találjuk és nevetünk félrevezetett elődjeinken, akik viselték. Ha őszinték vagyunk és jól emlékezünk, nevetünk önmagunkon is, mondván: »Hogy is viselhettük ezeket a dolgokat!« De egyikünk sem szánja idejét arra, hogy ennek okát kutassa, vagy hogy ezt a pillanatnyi belátását a jelenleg viselt dolgokra alkalmazza.

A ruházat történetéről szóló valamennyi könyv ezt a fájdalmas igazságot bizonyítja: a szépség iránti benső és állandó érzék nem volt meg sem a férfiban, sem a nőben; míg a férfi fejlődésében túlesett régi bolondságainak nagy részén, a nőnél ez nem történt meg. E balgaság bizonyítékai ma is a legerősebb érvet szolgáltatják a nő emberi mivoltának, emberi méltóságának és emberi jogainak elismerése ellen.

Más ruházati cikkek elfajulását mindenkor bizonyos mechanikai és fiziológiai határok korlátozták; a kalapét nem. Viselhető olyan méretben, hogy még éppen látható szabad szemmel, vagy éppen keresztülfér még az ajtón — — ilyen tág korlátok között szabad játékot enged a képzeletnek, — — és az él is evvel. A. női kalapok rajzolóí (mind ezek, mind a kalapgyárosok persze férfiak) oly szabadsággal küldik piacra a különböző formákat, mintha nem emberi fejviseletnek, hanem szalagra akasztott, vagy tálcára fektetett dísztárgynak szánták volna. Mámoros vidámsággal halad a kalap eredeti fogalma azon az utón, amelyen folytonos ütessel és gyüréssel bonyolult, aránytalan formát kap és ma már nem áll szorosabb viszonyban az emberi fejjel, mint a lábbal vagy könyökkel.

A kalap eredeti szerkezete nagyon egyszerű. Őseinek sorozatát alkotják: a fejkötő, a kalpag, a sapka, a meleg posztó vagy szőrmefejviselet, amelynek maradványa a mai kalap fejrésze; továbbá a széles napellenző, amely fenmaradt a karimában,

A formák és méretek nagyon változhatnak valamely ruhadarab céljának szem előtt tartásával. De a nők számára dolgozó rajzolók elfelejtik ezt is, minden más korlátozást is. Két példát hozok fel az utolsó néhány évből; ezek élénken jellemzik a felelősség nélküli képtelenségeknek ezt a szellemét.

Egyik esetben a kalap fejét magasságban és szélében oly nagyra növesztették, hogy az octopus utálatos, felfújtt testéhez hasonlított; ezt a deformált, hólyagszerű valamit ráhelyezték egy szabálytalan karimára — és oldalt viselték!

Pusztá rútságban ez nagy eredmény, de Íme egy másik, amely túltesz rajta.

Képzeljünk egy elég tetszetős kék szalmakalapot; medence-alakú fejét jól belenyomják a homlokba, karimája két hüvelyk szélességű. Ezt hatalmába kerítette egy vigyorgó, gyengeelméjű gyermek. Arcfintorgatások közt levágta a karimát, élvezettel hajlította azt összesodort hurokká és ráerősítette a felfordított medence homlokzatának közepére. Onnan kiemelkedett, mint egy kettős erődítmény és semmiféle célt nem szolgált; olyan volt, mint a hajótörött csónak, amelyet az ár feldobott egy domb oldalára. És ezt a megható műremeket egy pár lapos kék bársonypánttal és néhány elszórt virággal díszítve, amelyek ugyanoly céltalanok voltak, mint a hajótörött karima, mosolyogva viselte egy jóképű fiatal leány!

Öt év előtt a női kalapoknak nemcsak karimája volt annyira széles, hogy csak félrefordított fejjel szállhattunk kocsiba, de fejbőségük is akkora volt, hogy a kalap befödte a szemöldököt és lecsúszott a vállig. Ezeket a kalapokat úgy akasztották viselőjükre, mint a vedret valamely czövekre.

Ha a komikus a vígjátékban különösen erős hatást akar elérni, sokszor túlságosan nagy kalapban jelenik meg, amely hátulról teljesen elfödi nyakát. Szakasztott ilyen fejviseletben jelentek meg a nők éveken keresztül, az ártatlan meglepődés — sőt a büszkeség minden jelével. Nem volt tudomásuk az emberi test természetes arányairól; nem tudták, hogy a görög szépség-ideál kívánalmi szerint a fej nagysága a test nyolcadrésze; hogy a túlságosan nagy fej csúnya, mint a vízfűjű gyermeknél. Ebben az időben a nőt hátulról nézve, csőalakú egyenes szoknyát láttunk, amely szigorú merevségben tartotta 2 lábát; fölötte formátlan zsákot, amelyet öv tartott össze a csípő legszelebb részén; végül a kalap hatalmas, szabálytalan

SZEMLE

tömegét, díszítésének súlyával, a vállához hasonló vagy annál nagyobb terjedelemben. Télen az emberi alaknak ehhez a kegyetlen torzképéhez még vastag sörmegallér vagy boa járult, amelyet valamiképp begyömöszöltek a kalap és a vállak közé, úgy hogy a begöngyölt aszszomból nem látszott egyéb, mint cipósarkokra telpeckelt, szegény lába, beszorított lábszárainak körvonalai és ha lehajolva a lecsüngő eresz alá kandikáltunk, vagy ha fölemelte hozzánk elnyomott szemét, még arcának egy része is.

Ha a nő kalapot választ; ha felpróbálja, vagy csak kirakatban nézi, nem lát benne fejviseletet, nem egyénisége kifejezésére szolgáló eszközt, hanem pillanatnyi érzelmeinek, szeszélyének kifejezőjét, szerepéhez, csábító beállításhoz alkalmas szerszámot.

Hallom az ellenvetést: »De hisz a ruházatban fel kell tüntetni a nemi különbséget!« Tegyük fel, hogy igen; de mily mértékben? Azt fejezzük-e ki a kalappal: »En fej-takaró vagyok,« vagy azt: »Kétségbe esem — jöjj értem.«

A nőtény nem tesz semmi effélét, hogy a hím figyelmét fölkeltse és kegyét megnyerje — — ezt csak az emberi nő teszi.

Meg kell tanulnunk, hogy mind ez a vidám virulás és élénk viselkedés nem nőies, hanem férfias. Helyzetünk olyan, mint a nőtény páváé, amely valamiképp szert tett élettársának díszes farktollaira és azokkal díszelve igyekszik őt magához vonzani — de ezt minden nőtény páva restellené megtenni. Nincs is rá szüksége: nőiességével vonz és ezt a vele született hatalmat nem fokozza semmiféle kölcsönvett hímtollazat.

Azok a nők, akik oly kötelezően és túlzottan nőiesnek tartják magukat, észre sem veszik a női nem valódi természetét, hatalmát és méltóságát. Ha egyszer, legalább részben felismerik, visszatekintve elnyomatásuk korszakára, semmisen fogja őket nagyobb mértékben bántani, mint a kalapok, amelyeket viseltek.

Különösen érdekesek ezek a fejtegetések ma, mikor a világháború rémes pusztításainak háborzongató leírásai mellett olvashatjuk a legújabb női kalapdivatról szóló tudósítást, »mintha mi sem történt volna.«

A „hős nemzet” jutalma.

Egész esztendőben hallottuk és olvastuk a tanügyi hatóságok figyelmeztetéseit: különös tekintettel legyen minden iskola a hadbavonultak családjára, a gazdasági viszonyok háborús nehézségeire stb. stb. Úgy látszik, mindenki emlékezetébe véste ezt, csak azok nem mindannyian, akiket illet.

A könyvkiadó urak követik az élelmiszer-uzsorások példáját; mivel nehezebb a megélhetés, ők is srófolnak egyet az ezerfelől kiszipolyozott közönségen és — — fölemelik a tankönyvek árát a közoktatásügyi minisztérium beleegyezésével. A polcokon heverő könyvek értéke növekszik, akár a be nem épített házteleké. Egészséges közviszonyok mellett a közoktatásügyi minisztériumnak erre t a η κ ο π υ v-b o y k o t t v o l n a a v á l a s z a .

Újpest bölcs eluljárósága is tesz valamit a népért és a művelődésért: megdrágítja a polgári iskola tandíját! Most, éppen most, mikor a kötelező ingyenes népoktatásnak érett gyümölcs módjára kellene annyszor kidicsért »hős nemzetünk« ölébe hullnia!

Az izlandi nők választójoga.

A dán nők politikai egyenjogúsításával szinte egyidejűleg az izlandi nők is megkapták teljes választójogukat. Az erre vonatkozó alkotmánymódosítást június 19-én szentesítette a dán király.

Alfred de Vigny a nők jogairól.

A nagy francia költői, Alfred de Vigny, egyik írásában találjuk e sorokat: »Sokat gondolkodtam azon, hogy a különböző korok és nemzetek történetében - a nők milyen hivatást teljesítettek és arra az eredményre jutottam, hogy a férfiaknak a banális »jó napot kívánok« helyett e szóval kellene üdvözölniük a nőiket. »Bocsánat!« — Mert az erős férfi volt az, aki a törvényeket megalkotta.«

Jane Addams fogadtatása Chicagóban.

»Amerika legnagyobb embere« amint egy európai államférfin nevezte Jane Addams asszonyt, most tért vissza hazájába arról a körútról, amelynek során a hágai kongresszus megbízásaiból — a mielőbb megköendő béke érdekében — végiglátogatta az európai hadviselő államok kormányait. Amerikai lapok híradása szerint nőt még oly ünneplésben nem részesítettek, mint e kiváló asszonyt. Tiszteletére nagyszabású fogadtatást rendeztek azon a nagygyűlésen kívül, amelyre 85 hatalmas szervezet és egyesület küldte el képviselőit. Chicago városának polgársága nevében Murray városi tanácsos üdvözölte Jane Addamsot, aki ez alkalommal beszámolt a hágai kongresszus határozatairól és küldetésük eredményéről. Beszédének konklúziója gyanánt rámutatott arra, hogy az amerikai népnek kiváltságos helyzete kötelességévé teszi a mielőbbi békekötés lehetőségét megteremteni.

Skandináv és angol nők a háború ellen.

A svéd külügyminiszter nemrégiben kihallgatáson fogadta a svéd nők küldöttségét, amelynek¹ folyamán átadták a június 27-én az ország különböző részeiben — összesen 543 helyen 91.000 főnyi női hallgatóság részvételével — tartott békegyűlések határozati javaslatát. A miniszter ígéretet tett arra nézve, hogy a svéd nők kivánságát a kormány elé terjeszti. Fájdalom, a svéd nők sem rendelkeznek még politikai jogok felett és így befolyásuk nem oly erős, mint a férfiaké. Azonban bizonyítékául annak, hogy a szervezett nőmozgalom testületeit még azokban az országokban is, ahol nincsen a nőnek választójoga, megbecsülendő békefaktoroknak tekintik, közöljük annak a párbeszédnek rövid kivonatát, amely az angol képviselőházban Asquith miniszterelnök és Ginell ír nacionalista képviselő között folyt le: Ginell képviselő azt a kérdést intézi Asquith miniszterelnökhöz, hogy tekintettel arra a tényre, miszerint az angol nők többsége a mostani emberpusztítások mielőbbi megszüntetését óhajtja, és tekintettel arra hogy politikai joguk nem lévén, nem dönthetnek a képviselők megválasztásánál, hajlandó volna-e küldöttségüket fogadni, hogy ennek alapján a béke kérdése a Házban tárgyalásra kerüljön; továbbá, hajlandó volna-e a miniszterelnök megfontolás tárgyává tenni annak lehetőségét, hogy a békekérdések tárgyalásainál a nők is leadhassák szavazatukat? Asquith miniszterelnök válaszában megjegyezte: ha Ginell képviselő ezt az indít-

ványát a Házban előterjeszti, készséggel tárgyal róla. Ez nem jelent sokat, de ha tekintetbe vesszük, hogy Asquith miniszterelnök milyen ridegen visszautasított minden törekvést, amely a nők politikai követeléseivel kapcsolatban volt, kétségtelenül kedvező szimptomának vehetjük előzékenységét. Az indítvány kedvező fogadtatása esetén, az angol nőknél bizonyára nem fog múlni, hogy a béke mellett határozott döntés történjék.

A maradandó békét előkészítő központi bizottság magyar csoportja.

Az Anti-Oorlog Ráad hágai konferenciájának határozatából alakult központi bizottság az őszre nemzetközi kongresszust készít elő Bernben. A kongresszus előkészítésére megalakult a bizottság magyar csoportja; melynek tagjai: dr. Giesswein Sándor, Jászi Oszkár, Rosenberg Augusztus, gróf Teleki Sándor, V á c s o n y i Vilmos, Z i p e r n o w s z k y Károly és Zipfarnowszky Károly 1. nyé.

Szociáldemokrata nők a békéért.

A szociáldemokrata munkásnők Budapesten augusztus 17-ére gyűlést hívtak egybe »Miért kívánják! az asszonyok a békét?« napirenddel. A gyűlést azonban nem tarthatták meg, mert a főkapitány azt, annak »politikai jellegére« való hivatkozással, betiltotta.

A bolgár munkásnők béke akciója. A bolgár szociáldemokrata nők augusztus 22-ikére már másodízben hívtak össze tiltakozó gyűlést a háború ellen. A nagygyűlésen Kandeff asszony »az európai háború és a nők« címen Wassil Kolasoff pedig a nők politikai jogainak fontosságáról tartott előadást. A bolgár munkásnők az európai háború kitörése óta nagy eréllyel

dolgoznak azon, hogy hazájukban a béke eszméjét minél szélesebb körben terjesszék.

Clara Zetkin fogságban. A német szociáldemokrata nők ismert vezérének Clara Zetkin asszonyt letartóztatták és Karlsruheba fogságba vették. Letartóztatása minden valószínűség szerint azért történt, mert a szocialista nők berni békekonferenciájának kiáltványát terjesztette. Ugyanezen okból Berlinben és Karlsruheban több nő került fogságba.

Nők a szakszervezetekben.

Sylvia Pankhurt lapja »The Woman's Dreadnought« legutóbbi száma közli, hogy Angliában hosszas küzdelem után a vasúti munkásnőket egyenjogú és egyenrangú tagok gyanánt felveszi ezentúl a vasutasok szakszervezete, amely eddig kizárólag férfiakat fogadott tagjai közé.

Munkaközvetítőnk egy esztendei működését

mutatja számszerű adatokban alanti kimutatásunk. Ezek szerint 14.606 esetben közvetítettünk — a lehetőségekhez mérten — tisztességes keresetet nyújtó foglalkozást munkátkereső nőknek. Ha ennek közgazdasági értékét számokban akarjuk kifejezni, akkor a következő eredményre juthatunk: az elhelyezésekből származó munkabérek összegének átlagos értéke mellett, alapul véve az összes elhelyezett munkásnők számának felét: 7303-at, az egész évi időköz felét: 180 munkanapot, a minimum gyanánt kikötött 3 K munkabér helyett 2 koronát, 2.629.080 korona kereset mutatkozik. A már több ízben kifejtett elvi álláspontunk szigorú betartásának és azon törekvésünknek, hogy nem alimizsnát, hanem munkát kell egészséges, munkabíró egyéneknek adni, tulajdoníthatók az elért eredmények.

	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Január	Február	Március	Április	Május	Junius	Julius	Összesen
Ápolónő	5	61	29	12	1	15	27	10	—	—	—	—	160
Ékszerkészítőlő	—	—	—	2	—	2	12	—	—	—	—	—	16
Építőmunkásnő	48	—	33	—	—	—	—	—	—	2	—	—	83
Fényképésztanonc	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Földmunkásnő	418	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	418
Gyári munkásnő	610	120	106	259	235	114	35	34	112	33	13	59	1730
Gyermekgondozónő	—	—	30	17	—	—	—	—	16	11	11	—	85
Háztartási munkásnő	1898	840	190	160	101	98	74	93	77	53	54	52	3690
Himzőnő	—	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	8
Irodaszolga	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Keresk. alkalmazott, el- árusítónő, ügynőknő, stb.	27	23	15	3	17	9	25	30	8	11	3	2	173
Kannamosónő	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
Konyhakerti munkás	—	—	—	—	—	—	—	28	—	1	—	—	29
Kocsisnő	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Mázolónő	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Napszámosnő	626	411	—	—	2	—	—	13	5	3	4	15	1079
Nevelőnő, tanítónő	43	27	51	20	27	35	21	18	—	—	—	9	251
Pincéernő	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	7	—	19
Szücsmunkásnő	—	—	12	4	49	9	—	—	—	1	—	—	75
Ujságárusítónő	394	8	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	415
Varrónő, kötőnő, stb.	828	858	1274	921	498	524	383	257	180	156	98	186	6163
Vegyés foglalkozásu	53	28	12	3	—	4	1	2	—	2	11	—	116
Villamoskalauz	—	—	—	9	—	—	—	13	6	2	—	1	31
	5008	2383	1763	1417	931	810	579	498	416	276	201	324	14606

Nyilatkozatok.

A pellengér — radikális hivatalfőnök kezelésében.

II. Válasz.

Tisztelt Szerkesztő Asszony!

Engedje meg, hogy lapja múlt számában megjelent kritikára válaszoljak.

Mindenekelőtt küszöböljünk ki egy oda nem tartozó érvet, amely bevezetőül magát a címet is mindjárt téves támadássá minősíti. Ön »radikális« hivatalfőnökről beszél. Nem tudom, mi köze valaki politikai pártállásának a nő munkához és annak értékeléséhez. Úgy tudom, hogy maguk a feministák közt sokan vannak, akik Tisza Istvánra esküsznek, másoknak Giesswein Sándor vagy Apponyi Albert a rokonszenvesebb, ismét mások Kunfi Zsigmondban tisztelik politikai vezérüket, — de azért valamennyien egyformán kitűnő harcosai lehetnek a nők ügyének. Lehetnek tehát én is »radikális« s ezért, vagy ennek dacára kitűnő hivatalfőnök az Önök szemében is. Sajnálom, hogy e minősítésben világosan megnyilatkozó érzelmeiket e párt iránt kénytelen vagyok egy másik pártra irányítani: én tizenöt esztendeje a szocialista párthoz tartozom. Amely helyreigazítással azonban távolról sem akarom e párt közöségét ez ügyben angasztálni.

Ugyanígy előre kell helyreigazítanom más pontatlanságot is. Ön egyszer 12 női és 7 férfi hivatalnokot állapít meg, három sorral alább 14 nőből és 12 férfiből álló hivatalnoki karról beszél. A valóságban és az évi jelentés adatai szerint is volt a könyvtárban az igazgatóval együtt 14 férfi és 13 nő. Nem gondolja t. Szerkesztő Asszony, hogy mindjárt bevezetésül előrebocsátott két pontatlanságból következtetni lehetne az egész cikk ténybeli megálapozottságának és logikai fölépítésének olyan hiányosságaira, amelyek eleve megfosztják bizonyító erejétől?

Annál inkább kell e kérdést fölvetnem, mert Ön maga nekem sajnálatraméltó tudományos botlást vet szememre, amidőn »megdöbbenéssel« látja, hogy a 14 nőből és 12 férfiből álló hivatalnoki karról, e néhány »a véletlen és protekció« által a könyvtárba juttatott emberről statisztikát vezetek, s ezt »komoly következtetés alapjának tekintem«. A véletlenről és a protekcióról majd még beszélünk. Ami magát a statisztikát illeti, engedje meg, hogy A Nő t. olvasóinak is megmondjam, amit Ön kétségtelenül tud, mert hiszen önnek figyelmeztető négy évvel ezelőtt magam hívtam föl rá: hogy statisztikám immár négy esztendő, s négy esztendeje mutatja azt, hogy a nők betegedési arányszáma: 7.8, 6.6, 6.0 és 7.6%-os, míg a férfiaké 2.0, 2.3, 1.7 és 1.1. E négy + négy szám, s nem egy év eredménye alapján vettem föl a kérdést, hogy a nők »nemely a könyvtári szolgálat szempontjából kétségtelenül értékes tulajdonsága« dacára (az évi jelentés szavai) eléggé indokolt volt-e kezdeményezésem, hogy a nők számára elősonek megnyitottam a fővárosnál a tisztviselői pályát? A kérdésre én nem felelek. De azt kérdelem Öntől, vajon akkor is megdöbbenett volna statisztikai könnyelműségem fölött, ha történetesen az ellenkező eredményt kapom, s nem azt, amit a mindennapos tapasztalatból amúgy is ismerünk.

Erről van szó, semmi egyébről. A városi könyvtárról és annak négy esztendőn át megfigyelt alkalmazottainak i könyvtári szolgálataira alkalmasságáról, a férfiakéről és nőkéiről egyaránt. Hogyan felel Ön e kérdésre?

Ön legelőször dicséretekkel halmozza el a könyvtárt. Megállapítja, hogy »ez a könyvtár egyike annak a kevés tudományterjesztő intézménynek, amely Magyarországon a külföldiekkel nemcsak versenyképes, de nagyrésztüknek fölülte is áll.« Meg is indokolja e dicséretet: »anyagában, annak rendszeres csoportosításában és könnyű hozzáférhetőségében valóságos mintaképe a társadalom széles rétegeinek szánt, azokat olvasásra szinte ösztökélő nyilvános könyvtárnak«.

Ez elismerés az ellenfél szájából jól esik és ha túlzottnak tartom is, nagyon köszönöm. De talán nem elfogultság részemről, hanem egyszerűen a logika és pszichológia közérvényű törvényeinek alkalmazása, ha válaszómban a könyvtár e jellemzéséből indulok ki és abból természetesen más következtetést vonok le, mint Ön cikke további folyamán.

Ön nem azt keresi, hogy milyen körülményekkel és előfeltételekkel kell megküzdenie és milyen tulajdonságokkal kell bírnia egy hivatalvezetőnek, hogy ilyen »valóságos minta-

képet« teremtsen Magyarországon, s nem igyekszik e tapasztalati tények megismerése után a nők gyakoribb betegeskedéséről szintén vallott véleményét ebből a perspektívából nézni — ennyi nemcsak megilleti azt, aki »a külföldieknek fölülte is álló« művet teremtett, de egyszerűen minden tudományos polémiaának legelső módszertani követelménye — hanem megdölgölás nélkül ráhúzza a sablont: »főnöki önkény és szeszély«, »szabad-e a fővárosnak olyan könyörtelen munkaadónak lennie, aki megtagadja alkalmazottaitól a teherhordó állatnak is kijáró jogot, hogy betegek legyenek«, »az emberséges munkaadó tíz parancsolatja« stb. stb.

Legyen szabad erre a következőket mondanom. Nem tudom megérteni, hogy abból a megállapításból, hogy a nők 3-5-ször annyit betegeskednek, mint a férfiak, hogyan következik az, hogy a betegsége való jogot tagadom meg tőlük. Nem tudom azt sem megérteni, hogy mi része volna ebben is a »főnöki szeszélynek és önkénynek«. Azt hiszem, e szószéki frázisok helyett még ebből a — mindenestre érthető — szempontból felelve is a kérdésre, helyesebb lett volna azt mondani: a nők fiziológiai és szociális okokból többet betegeskednek, mint a férfiak, ez nem az ő hibájuk, hanem akaratukon kívül eső okok eredménye, s míg ezek nem változnak, mindenkinek, aki valamely okból nőket alkalmaz, számolnia kell ezzel. Ezt ugyan én is tudom, de ez legalább az előzményhez méltó és ebből a szempontból logikus kioktatás lett volna.

Ez azonban végtére ízlés és temperamentum dolga. Valaki, aki nem a feministák ösztökélésére és segítségére, hanem a legerősebb ellenállásokkal szemben és azóta is folytonos ellenkezésekkel küzdve megnyitott egy pályát a nőknek és pedig nem mint Ön, t. Szerkesztő Asszony, megint oly pontosan ragaszkodva a tényekhez, írja: »olyan szerény díjazás mellett«, melyre »hasonló képzettségű férfi-hivatalnok ügysem akad«, hanem már ma is három év múltán, 2900, 3600, 4400 koronás fizetésekkel is, amelyek automatikusan emelkednek 5900 koronáig (Magyarországon, úgy-e, oly gyakori nőji- sőt férfi-fizetések!) — azt hiheti, hogy igényt szerzett arra, hogy vele ne a népgyűlés szószékéről vitatkozzanak. De ez másodrendű kérdés.

Nem másodrendű ellenben az, hogy oly kulturális és politikai és szervezeti viszonyok közt, amilyenek országunkban otthonosak, ahhoz, hogy valaki nem mintintézetet, hanem egyszerűen csak az intézmény funkciójának éppen megfelelőt alkosson, nemcsak a szervezőben kell meglenniök bizonyos intellektuális és morális tulajdonságoknak, hanem a személyzetben is.

Hogy ezek a tulajdonságok mik, azt minden üzemtanban és a modern és demokratikus közigazgatás és a modern és demokratikus könyvtárigazgatás minden külföldi (főként német és amerikai) kézikönyvében és a régi kritikájában bárki megtalálhatja. Önre bízom annak megítélését, vajjon »a külföldieknek is fölülte álló« intézményt lehet-e az ön előtt is ismeretes itthoni környezeti ellenállásokkal szemben e tulajdonságok megléte nélkül megcsinálni. És ha nemcsak Magyarországon, de még külföldön is az ily intézmények oly ritkák, vajjon e tulajdonságok oly közönségesek és értéktelenek-e, hogy még »az emberséges munkaadó tíz parancsolatja« is rájuk lehessen húzni?

De mert a legkevesebben ismerik a jó és demokratikus könyvtári üzemnek más mint materiális előfeltételeit — amellet még azt sem gondolván végig s arra sem gondolván, hogy a mi kulturális közvéleményünk ereje és szelleme mellett csak a pénz előteremtésének is már ez intellektuális és morális tulajdonságok előfeltételei — és, mint egy nyomatékkal meg is ismételt kitétele elárulja, Ön éppenséggel nem ismeri, hadd szóljak erről egy szót.

Ön nő védő álláspontjából indokolt emfázissal írja: »Végzetlenül szomorú tapasztalat, hogy az élettelen könyvek iránt tanúsított annyi lelkes jóindulat mellett megfér ez az élő emberekkel szemben ennyire rideg álláspont«. Valóban nehéz volna a modern könyvtár természetének gyökeres félreismerését plasztikusabb formulában kifejezni!

Az élettelen könyvek iránt tanúsított lelkes jóindulat! Az élő emberekkel szemben rideg álláspont! Látnivaló, hogy Önnek sohasem jutott eszébe, hogy mi a különbség a modern és a régi könyvtár közt. Hogy Ön nem tudja, hogy a radikális fordulat a modern könyvtári politikában éppen az, hogy a könyv megszűnt a könyvtár célja, a gyűjtés, a mindenáron megóvás a könyvtár funkciója lenni, hanem éppen megfordítva: a »könnyű hozzáférhetőség« lett az a könyv észévének, sőt létének árán is. Hogy a modern könyvtár végsérelve, hogy a könyvtári könyv akkor töltötte be célját, ha a használat folytán tönkrement. S hogy csakis ennek az elvnek következetes és éppen a könyvvel szemben

»rideg álláspontnak« keresztülvitele biztosíthatja azt, hogy az emberek kulturális törekvéseivel szemben való »lelkes jóindulat« ne csak frázis, hanem valóság legyen.

S ezért Ön azt sem tudhatja, hogy milyen előfeltételeknek kell teljedniök, hogy a könyvtár e valóságot el is érje. Ön megállapítja, hogy a Városi könyvtár jó, a többi könyvtár nagy része rossz. Nem gondolja, hogy a többi könyvtár talán azért rossz, mert ott a könyvek kimelésével együtt jár némely olyan hivatalnoki tulajdonságok, szokások és erkölcsök kimelése is, amelyek talán szintén részeseek abban, hogy köz-hivatalaink jó része éppen nem »mintakép« és nem jól szolgálja »a társadalom széles rétegeit«?

Hígyje meg tisztelt Szerkesztő Asszony, én is tudom, hogy a nők munkafeltételei — fiziológiai, gazdasági, szociális munkafeltételei — és ezért munkateljesítései ma sok tekintetben mások, mint a férfiaké s számolok is ezzel. De Ön nyilván nem mérlegelte eléggé, hogy valamelyes morális tényezők is működnek ez ügyben. S hogy nem okvetlen »szívtelenség« ezekre, hatni akarni, vagy ezekkel érvélni.

De — mondhatná ön — lehet valaki egy elvnek, egy eszmének vak rabszolgája s annak szolgálatában fölládozhat és elnyomhat minden egyéb érzelmet.

Erre felelhetnek ugyan a politikai érvelésnek egyik köz-érvényű maximájával: Über Motive wird nicht abgestimmt. De mivel említésre ugyan alig méltó közéleti harcainak egyik legmakacsabbul támadott objektuma éppen ez a tétel volt, amelyet a politikai morál egyik legártalmasabb elvének tartok — éppen nekem szabad arra a tényre hivatkoznom és követelnem Öntől, aki »protektioról« is beszél a könyvtár személyzetével kapcsolatban, hogy mielőtt ítélt, eziránt tényeken nyugvó meggyőződést szerezzen: azok az erők és azok a motívumok juttatták-e a könyvtár személyzetét (a férfit úgy mint a nőt) abba az anyagi és erkölcsi pozícióba, amelyet a fővárosi közigazgatás szervezetében elfoglal és azok az eszközök és azok a módok szereztek juttatják-e — igaz, fokról-fokra és lassan, de nem lassabban, mint másokat — előre, mint amelyek egyébként a magyar közhivatalnoki carriére Önnek is bizonyára nagyon nem rokonszenves kellékei? Csak ha ezt megtette és válasza igenlő, van joga »könyörtelenségről« és embertelenségről« beszélni.

Minden párt és szekta természetében van, hogy magát az objektív igazság birtokában tudja és kívülről jövő tanáccsal vagy javaslattal szemben hozzáférhetetlen. En sem bizatom hát magamat, hogy az én végkövetkeztetésemet Önök elfogadják. De mint könyvtárigazgató írok, aggodalommal eltelve a Városi könyvtár kezdeményezésének a könyvtár jövőjére való hatása iránt s nem tudok közönyös maradni a közvélemény bíráló szavával szemben sem. Hadd mondjam hát meg, hogy én az Ön helyén nem beszéltem volna »sztrájkokról«, úgy állítván be a dolgot, mintha a nőknél esett volna külön sérelem, holott a statisztika és a »pellengér« egyformán felöleli a nőket és a férfiakat s különösen nem adnám föl oly könnyen ezt a szerény — igaz, nem az Önök harcával és fáradságával elfoglalt — pozíciót sem. Hanem inkább azt mondanám: ebben az intézetben némely tekintetben talán túlnagy igényekkel lépnek föl a személyzettel szemben, olykor talán igazságtalanok is, de ilyesmi másutt is előfordul s kivált új rétegek társadalmi elhelyezkedésének kezdő stádiumaiban elkerülhetlen; s legalább is annyira múlik az új, feltörekvő réteg társadalmi alkalmazkodásának szükséges hiányosságain, mint a régi elemek másrendűségén; s mert »nem a feminizmus elvein esett sérelem« (az Ön szavai), »a könyvtár női alkalmazottain (is) múlik ezután (mondom én), hogg a nők egyenjogúsításának ezt a vívmányát igazolják«.

Lehet, hogy tévedek, de azt hiszem, inkább ez lett volna a feminista és az ügyhöz és magunkhoz méltó válasz.

Fogadja Szerkesztő Asszonyom tiszteletem nyilvánítását
Budapesten, 1915 július 20-án

Dr. Szabó Ervin

a Városi nyilv. könyvtár igazgatója.

III. Végző.

Az igazgató úr választát — bár közérdekű közleményeket szorított ki — előzékenységből hozzuk. Véleményünkben egyáltalában nem ingatott meg bennünket; a válaszban kifejtettekhez a magunk részéről a következőket jegyezzük meg:

A radikális szót nem pártállás, hanem gondolkozási irány megjelölésére használtuk.

A számbeli »c o n f u s i ó« egy vesszői elmaradásából származik: a 12 nő és 7 férfi ideiglenes hivatalnok. A szöveg tehát így szól: »26 hivatalnok (ezek közül 12 nő és 7 férfi, némelyikük már évek óta, ideiglenes)«; az utolsó vessző tévedésből elmaradt. (Ne méltóztassék e mulasztásról külön statisztikai felvételt készíteni, hiábavaló munka volna, nem állapítható meg ebből tudományos alapossággal sem a nők, sem a nyomda felületessége.)

Statisztikai következtetést annyira csekélyszámú adatból akkor sem tartunk megengedhetőnek, ha az a nőkre nézve kedvező eredményt szolgáltat. Teljes elismeréssel nyilatkoztunk — őszinte meggyőződésből — azokról az eredményekről, amelyeket az igazgató úr a vezetése alatt működő tisztikar segítségével ért el; de kénytelenek voltunk főnöki önkénynek és szeszélynek minősíteni azt a kíméletlenséget, amellyel a tisztikar egyes tagjait kipellengérezte.

Az igazgató úr lelkiismerete bizonyára teljesen nyugodt arra nézve, hogy a női hivatalnokok alkalmazásában nem vezette semmiféle részrehajlás, hanem csupán az intézmény érdeke. Amit ezen a téren tett, azért elismerés jár neki részünkről, nem mint feministák, hanem mint minden becsületes törekvést méltányló emberek részéről.

Nem mond újat nekünk a modern könyvtár kellékeire vonatkozó kioktatás; de nem változtathatja meg azt a nézetünket, hogy a munkaadó 10 parancsolata ellen a modern könyvtár igazgatójának sem szabad vétenie.

Ami az igazgató ur abbeli illúzióját illeti, hogy sikerült kiküszöbölnie a könyvtár hivatalnoki statusának alkalmazási és előmeneteli feltételeiből a protekciót — szívből irigyeljük érte és mint ebben a szomorú világban ugyancsak ritka kincset, nem akarjuk tőle elrabolni.

Sajnáljuk, hogy méltatlankodásunk kifejezése rosszul esett az igazgató úrnak; de örülünk annak, hogy észrevette a kipellengérezés hasznavehetetlenségét pedagógiai szempontból. Csak ezt kívántuk tőle. Meg vagyunk győződve arról, hogy a kultúrember ízlésével megtalálja majd az egyéni felelősségrevonás tapintatosabb formáit, mint aminöket válaszában említ.

A Városi Könyvtár női hivatalnokaitól pedig elvárjuk, hogy önérzetes szellemi munkásokhoz méltó odaadással végzik munkájukat és szolidaritásuk erejével örököndnek saját és pályatársaik egyéni jogai fölött.

Levél a szerkesztőhöz.

Igen tisztelt Szerkesztő!

Aminthogy én is azon radikális gondolkodású tagtársak közé tartozom, kik helytelenítették a békéért tartott gyűlésen az egyik, erősen kidomborított vallásos tárgyú előadást, kérném leköszölni soraimat válaszul az utolsó számban megjelent levélre.

Levélíró tagtársunk összes kérdéseire nemmel kell válaszolnom. Mert itt, a nagy cél érdekében, nemcsak rólunk, pár emberről van szó, kik valóban elég erősek vagyunk a meggyőződésünkben. Mi elég erősek lehetünk, de ez nem használ semmit, a tények szomorúan bizonyítják. Hogy pedig a nagy tömegek nem választják a két világnézet között mindig a radikálisat, arról nem kell vitatkozni. Ha a háború ellen akarunk küzdeni, akkor először is a nagy tömegek műveletlensége, osztályöntudatnélkülisége ellen kell

küzdenünk. A mai osztály államnak pedig a vallás egyik leg-erősebb támasza.

A tömegeknek tudatára kell ébredniök, hogy mindenki megélhet a földön, ha a javak igazságosan vannak elosztva. A népek millióinak nem áll érdekében legyilkolni egymást azért, hogy melyik ország kapitalistáinak kezében legyen a világhatalom. A népeknek mag kell tanulniok, hogy nemcsak a haza kívánhat tőlünk kötelességeket, hanem ők is a hazától emberi, tisztességes megélhetést.

A szemeink előtt lefolyó rettenetes tragédiánál szinte azt mondhatjuk, hogy az emberek vérükkel pecsételik meg tudatlanságukat. S erre rá fognak ébredni.

S ez az időpont lesz a legalkalmasabb a dolgozó nők tömegeinek a megszervezésére. Egyrészt, hogy elő ne álljon az a helyzet, hogy míg férjeik és fiaik elvérzenek a hazáért, az alatt őket lelkiismeretlen kizsákmányolok mint bérleenyomókat használják föl. Másrészt, mert most be kell látnia mindenkinek, hogy milyen nélkülözhetetlen a társadalmi életben a nő szerepe, 'kit semmiféle tradíció nem köt a háborúhoz, kit nem lehet háborús jelszavakkal félrevezetni, mert egészséges ösztönei megsúgják neki, hogy nem ezért hozta az emberiséget a világra.

Csak ha nagy tömegek, férfiak és nők öntudatos csapatai állnak a békemozgalom mögött, akkor lehet a háború és fegyverkezés örülete ellen eredményesen küzdeni. Ha a népek nem lesznek vak eszközök a hatalmasok kezében. S ezen célhoz a szocializmuson át vezet az út. S itt érdeke minden osztály anyáinak küzdeni érte, mert a tömegek jóléte és műveltsége a legbiztosabb fegyver a háború ellen.

S ezért tartom helytelennek és célra nem vezetőnek, hogy a békemozgalomban a vallás égisze alatt is agitáljanak. Nem kételkedem benne, hogy vannak jóhiszemű emberek, akik azt hiszik, hogy a vallással lehet küzdeni a háború ellen, de a történelem azt bizonyítja, hogy a vallás soha sem tudta megakadályozni háborúk kitörését. A pápa maga is ezen jóhiszemű emberek közé tartozik, midőn szép és megható békemanifestumát kiadja, de a Népszava múlt vasárnapi cikke is csak azt bizonyítja, hogy a pápának nincs elég hatalma ahhoz, hogy ezzel a háborúnak véget vessen.

Nekünk azonban az eszközök között azt kell választanunk, amely eredményes s nem olyant, amely kipróbáltan eredménytelen.

Varjasné Kemény Irma.

Nyilatkozat.

Utolsó időben ismételtén megtörtént, hogy nevemet jóhiszeműleg bevették a legkülönbözőbb jótékonyági akciókat propagáló bizottságok listájába. Minthogy társadalmi tevékenységemet teljesen a Feministák Egyesülete elvi és gyakorlati munkásságának elősegítésére koncentrálok, félreértések kikerülése céljából közlöm, hogy nevem minden más téren beleegyezésem nélkül szerepel.

Glücklich Vilma.

EGYLETEK.

A Feministák Egyesülete anya- és gyermekvédelmi bizottságának „háborús anyavédelem” nevű akciója 1915. január 15-től június 30-ig.

A bizottság, amely eddig a n y a g i e s z k ö z ö k nélkül, tagtársaink komoly szociális munkája segítségével szolgálta az anya- és gyermekvédelmet, január óta anyagi segítségben is részesíti az anyát abban az időben, mikor kenyerkereső munkát nem folytathat» »Háborús a n y a v é d e l e m n e k « nevezí e tevékenységét.

Elodázhatatlanul szükséges az anyasági biztosítás megalapozása, mert hiszen a háború okozta tengerek baj közt a legrémesebb volt, hogy az asszonyok nagy tömegére nézve az anyaság nyomor és kétségbeesés kútforrása. Ezért a bizottság egyrészt az anyaság biztosítására vonatkozó számításokkal és tervezetekkel és azoknak illetékes helyen benyújtásával iparkodott közelebb vinni e kérdést megoldáshoz; másrészt ideiglenesen és szűk körre szorítva bár, társadalmi akcióval némiképp pótolni iparkodott a biztosítás útján nyújtandó segítséget.

A központi segítő bizottság anyavédő osztálya nagy számimái utalta át a kinyomozott esetek 'közül a segítségre leginkább rászorultakat, akiket az anyavédő osztály bábaseségelyben részesített és gyermekruhával látott el, de ahol szükségesnek látta az élelmezést és fűtőanyag kiosztását. Hasonlóképp átutalták az előljáróságok is a szegények közül azokat, kik gyermekük születését várták és így munkára már képtelenek voltak.

A segítség főképp hetenkint ismétlődő élelmiszerből, fűtőanyagra szánt kisebb pénzsegélyekből és abból állt, hogy szükség esetén a gyermekágyas asszony egyik szomszédnőjét díjazták azért, hogy az anya helyett a szükséges házimunkát elvégezze.

Június 30-áig összesen 818 esetben nyújtott segítséget a bizottság.

Élelmiszerben és készpénzben együttvéve 12.603 koronát osztott szét.

A fedezetet részben önként felajánlott adományok szolgáltatták, amelyekért a bizottság tagjainak és jóakaróinak hálás köszönetet mond; június végéig 6400 K gyűlt össze ez utón. Az »Augusztal-alap« vezetősége havi 1000 K erejéig (sőt áprilisban 1400, májusban 1200 K-ig) terjedő segélyek nyújtására utalványozási jogot engedélyezett; az utalványokért egy-egy csomag élelmet kaptak.

A központi segítő bizottság anyavédő osztálya megengedte május és június hónapokban 1200 K értékű élelmentalvány kiosztását számlája terhére; a VIII. kör. közjótékonyági egyesület pedig ugyané célra 500 K-t bocsátott rendelkezésre a VIII. ker. támogatásra szorult anyái számára, amiért a bizottság e helyen is hálás köszönetét fejezi ki; ez tette lehetővé a rögtönözve megindított mozgalom folytatását.

Csupán ily kis körben folyhatik a segítség mindaddig, míg t ö r v é n y h o z á s u n k a z ü g y e t a z a l a m i z s n a r é g i ó j á b ó l a s z o c i á l i s b i z t o s í t á s k o m o l y k ö r é b e n e m e l i.

A bizottság bizton reméli, hogy támogatni fogják továbbra is mindazok, akik megértik az anya- és gyermekvédelem fontosságát.

Anyagi hozzájárulásukat szíveskedjenek a bizottság elnökéhez, Szirmai Oszkárnéhoz (Budapest, V., Perczel Mór-utca 2.) eljuttatni.

Magda-Margit.

Írta: Charlotte Perkins Gilman.
Fordítja: Ágoston Péterné.

(Folytatás.)

— Én mindent kibírok, ha fedél alatt lehetek s nem kell éhen halnom, — jelentette ki Gerald vidáman. — Sőt még ebből a pompás levegőből is meg lehetne élni.

Boldogan szívta magába a kitűnő hegyi levegőt, Yale kisasszony pedig elmesélte, hogy szedték őt fel útközben, amint gyalogszerrel haladt az országúton.

— Azt hiszem, gyorsabban lépkedett, mint mi és olyan fölényesen nézett ránk, hogy én ezt nem tűrhettem, és arra kényszerítettem, hogy a kocsinkra üljön.

— Nagyon köszönöm még egyszer, — hálálkodott Gérald. — De viszontlátásra hölgyeim, majd látnak még eleget — s a kocsiba szállva tovahajtatott.

A többiek lezalatt szívélyes szavakat váltottak s egy kis kavarodás közt a haliba vonultak, mialatt sor került a kissé elkésett bemutatásra.

— Nos, Laura, hát végre itt vagyunk. Ez itt Margit, Briggs úr és Briggsné, doktor Yale Margit!

Yale kisasszony arckifejezése nyugodt és diadalmas volt, amikor új leányát öreg barátainak bemutatta. Csak élénk szeme örködött éberem, hogy nem fedezi-e fel a felismerés halvány jelét valamelyik arcon. De nem volt ok aggodalomra.

Margit épp oly nyugodtan, épp oly szerényen, egyszerűen és természetesen viselte magát most is, mint az iskolában, a kórházban, a bálteremben vagy bárhol egyebütt. Ha táplált is előzetesen félelmet e találkozás miatt, iaz semmi esetre sem látszott meg rajtá.

A jóindulatú tiszteletes urat azonnal megnyerte modorával; a kevésbé jóindulatú tiszteletes asszonynál, ha nem is tett mélyebb benyomást, — (ez nem volt könnyű dolog Leicester Briggsné úrnőnél, — de semmi esetre sem váltott ki ellenszenvet. És lennek jeléül nagyon szívélyesen üdvözölte a fiatal nőt, míg Yale kisasszonyt meleg szeretettel fogadta.

Az elkésett Eliza is megjelent s szaladt a kis podgyászért, amelynek felhordásában a tiszteletes úr is jólelkűen akart segídezni.

— Csak ennyi az egész? — kérdezte, és körülnézett, hogy nem segíthetne-e még valamiben.

— Igen, ez az egész, — nyugtatta őt meg Yale kisasszony.

— De kérem, üljenek már le, hölgyeim! Tehát ez az a fiatal nő, akiről már olyan csodás dolgokat olvastunk!

— Oh, azok épenséggel nem csodás dolgok, — felelte Margit. Arca nyugodtnak látszott, de Yale kisasszony éles szeme mégis bizonyos rejtett és türelmetlen várakozást olvasott le róla.

De csakhamar megnyugodott, mert a lépcsőn apró lábak lépésének zaja hallatszott, s Dolly repülve, az utolsó négy lépcsőn átugorva, Yale kisasszony karjai közé rohant.

— Oh Mary néni! Drága Mary néni! Csakhogy már itt van.

Nevelőanyja magához szorította őt, míg az igazi anyának várnia kellett, miközben csodálatosan fegyelmezte finom arcvonásait. Yale kisasszony kibontakozott a gyermek karjaiból s anyja felé vezette őt.

— Itt van Margit nővéred is, — figyelmeztette a gyermeket.

Végre magához ölelhetette őt Margit; egész szorosán magához szoríthatta, megcsókolhatta, ha nem is olyan szenvedélyesen, mint szeretete volna.

De a kis lány kivonta magját az ölelő karokból s kicsit nyöszörgött:

— Jaj, ez fáj!

Margit alig észrevehetően megrázkódott s aztán kissé remegő hangon kérlelte:

— Bocsáss meg, kedvesem. A világért sem akartalak bántani.

— Nekünk, úgy-e, igyekeznünk kell az ebédhez? — szólt közbe Yale kisasszony.

— Igen, igen. Majd felvezetem a hölgyeket az emeletre, — ajánlkozott Briggsné. Ezzel karonfogta Yale kisasszonyt, míg a tiszteletes úr nagy igyekezettel kullogott utánuk.

Dolly is utánuk akart Rohanni, de a lépcső alján Margit hirtelen lehajolt hozzá s ismét karjaiba zárta, miközben becézve sutogta:

— Oh egyetlen drágaságom!

A gyermek most megadással türte sorsát; sőt még kedvesen és illedelmesen vissza is csókolta anyját, de aztán ismét eltolta magától.

— Nagyon megszorítasz, Margit.

Anyja elengedte őt, csak kis kezeit tartotta a magában s azokat csókolta összevissza, míg a gyermek komolyan és megütődve állt ott.

— Már majd egy év óta nem láttalak, drágaságom! Hogy vagy? Jól érzed magad? Szeretted-e itteni barátainkat? Es ők szeretnek-e téged? Különben lehet téged nem szeretni!

A kis lánynak most hirtelen eszébe jutott valami.

— Oh Margitkám, mit hoztál nekem?

Anyja gyengéd, szeretettől sugárzó szemekkel tekintett rá, de a keserű mosolynak egy árnyalata suhant át arcán erre a kérdésre. Még ebben a túlfeszült pillanatban is érezte annak a játéknak a képtelenségét, melyet végig kellett csinálnia.

— Hátha nem hoznék neked semmit, akkor nem szeretnél?

— Oh, dehogy nem. De te mindig szoktál valamit hozni.

Margit kinyitotta kezításkáját s egy kis csomagot vett ki belőle.

— Itt van az egyik —és átnyújtotta az ajándékot.

— Kicsi ugyan, de (azt hiszem, tetszeni fog neked.

(Folyt. köv.)

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rózsa felelős szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szikra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	V., Mária Valéria-utca 12. szám. Telefon: 142-40.
„A Nő” a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyvárad, nyíregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a „Férfi” liga a nők választójoga érdekében” hivatalos közlönye.	
Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.	

TARTALOM

Rokkantak-özvegyek.....	137
L. Hammerschlag: Nemzetgazdaság — embergazdaság ...	138
A világ asszonyainak küldöttei az európai kormányoknál	139
Az entente asszonyai a háború ellen.....	
Semleges országok asszonyai a muníció-gyártás és szállítás ellen.....	139
Mit üzennek francia asszonytestvéreink.....	140
Az Allandó Béke Magyar Bizottságának tagjaihoz.....	141
Nagy szövetségesünk.....	142
Charlotte Perkins Oilman: A női kalap.....	143
A „hős” nemzet jutalma.....	145
Szemle.....	145
Nyilatkozatok.....	147
Egyletek.....	149
Charlotte Perkins-Gilman: Magda-Margit.....	150